

Professori Jouko Talonen (Helsingin yliopisto)

**VIIDENNEN LIIKKEEN VAIKUTUS KIRKKOON
(Esitelmä Tiililä-seurassa 1.3. 2016)**

Prologi

Dosentti Juha Meriläisen artikkeli *Viides herätysliike* kirjassa Kristinuskon historian tutkimusalat ja metodit (s. 212–219, 8s.) tarjoaa kiintoisan näköalan uuspietismiin. Meriläinen tarkastelee suomalaisen uuspietismin paikkaa herätysliiketutkimuksessa ja ylipäänsä Suomen kirkkohistorian tutkimuksessa. Artikkelisi sisältää pohdiskelua ja hypoteeseja, ei välttämättä lopullista selvitystä.

Tutkija perään kuuluttaa viidennen herätysliikkeen (uuspietismin) tutkimukseen kansainvälistä näkökulmaa, erityisesti globaalin evankelikaalisuuden avaamaa perspektiiviä. Tekijä on aivan oikein selvillä uuspietismin monimuotoisuudesta. Vaikka suomalaisen uuspietismin tutkimusaseman odotusraiteella on vielä paljon lastattavaa tavaraa odottamassa, ei voi sanoa kategorisesti, että ”tutkimuskohde on lähes neitseellisen koskematon” (s. 216).

Kansainvälisen ja kansallisen näkökulman tasapaino - erityisesti ennen 1980-luvun kehitystä - on hyvä muistaa. Esimerkiksi 1930-luvulla ei raja nousevan uuspietismin ja ”suomalaista kristillisyyttä” edustaneen körttipietismin välillä ollut ollenkaan niin selvä kuin sen tämän päivän kirkkopoliittisesta näkökulmasta voisi olettaa olleen. Meriläinen ei nosta myöskään – anglosaksista evankelikalismia painottaessaan – esille Norjan hallebyläisyyden vaikutusta Suomeen. Norjalainen herätyskristillisyyden merkitys uuspietististen virtausten taustalla on jäänyt niin ikään tekijältä huomioon ottamatta. Artikkelisi on siis avoin kriittiselle tarkastelulle, mutta samalla se toki antaa virikkeitä uusimman ajan suomalaiseen herätysliiketutkimukseen.

Kahden herätysliiketutkijan pohdinta uuspietismin kirkkosuhteesta

Ari Haavio (1965: 93)

Voitto Huotari (1981:69)

Uuspietismi ja Suomen ev.lut. kirkko pitkässä kehityskaaressa

- 1900-luvun alku: SLS, “kirkon herätys”, “Kyrkliga väckelsen”
- Albert Lunden Suomen vierailut 1910-20 -luvulla (Johansson, Kaila, Relander, Muroma)
- Urho Muroman kirkkokritiikki
- SRO- etanlishment (Gulin, piispojen herätyskristillinen orientaatio, Eino Sares)

- Uuras Saarnivaaran kirkkokritiikki (1950-1960-l.) – *Kakkuri* (2014)

nostaa tämän esille esille, vaikutus tiettyyn osaan uuspietismää

- Osmo Tiililän ero kirkosta 1962 – pommi ajallaan!
- 1960-l. asetelmat
(Kansanlähetys, nuorisoherätys)
- 1970-l. tasaantuminen (kirkon viralliset lähetysjärjestöt), niveltyy yhä enemmän kirkon omaan organisaatioon
- 1980-l. kirkkosuhde, virkakysymys
- Luther-säätiön haaste (Matti Väisänen, Risto Soramies piispoina 2000-luvulla)

Onko ollut viidesläistä piispaa kansankirkossa?

E. G. Gulin (herätyskristillisuus, liberaali Raamatun tutkija, työväenpiispa)

Erik Vikström

jotkut nykyiset piispat saaneet vaikutteita

Miten vaikuttanut / vaikuttaa kirkossa?

- evankeliumityö seurakunnissa, ruohonjuurikirkko, maan eri osissa eri tilanne (ks. kalvo vuodelta 2003)
- rippikoululeirin malli
- hengellinen musiikki
- tavoittava työ
- lähetystyö
- hallinnossa ja “valtapolitiikassa” asema heikentynyt
- Ylen hartausohjelmissa vähemmän, mutta Radio Deissä sitäkin enemmän, paikallisradiot
- Helsingin seurakunnissa työ eriytynyt järjestöihin
- Miten pietismin ecclesiola in ecclesia on toteutunut? Tulevaisuus?